

STARPTAUTISKĀ KONFERENCE "PIRMAIS PASAULES KARŠ
UN TĀ SEKAS BALTIJĀ"

Latvijas Vēsturnieku komisija 2014. gada 14. novembrī organizēja starptautisku zinātnisku konferenci "Pirmais pasaules karš un tā sekas Baltijā". Ar savu dalību konferenci pagodināja Latvijas Valsts prezidents Andris Bērziņš, kurš ievadrunā norādīja Pirmā pasaules kara nozīmīgo lomu Latvijas vēsturē, atzīmējot, ka šis karš bija milzu traģēdija Latvijas iedzīvotājiem. Prezidents izteica cerību, ka mēs arī pašreizējā pasaules politiskajā situācijā esam pietiekami stipri, lai saglabātu savu valsti. Konferencē ar referātiem uzstājās dalībnieki no piecām valstīm – Vācijas (J. Taubergs), Igaunijas (E. Medijainens), Lietuvas (Z. Butkus), Krievijas (B. Sokolovs) un Latvijas. Kopā tika nolasīti 14 referāti.

Atklājot konferenci un ieskicējot Pirmā pasaules kara ietekmi uz vēstures attīstību, uzstājās Latvijas Vēsturnieku komisijas priekšsēdētājs I. Feldmanis, kurš norādīja, ka viena no svarīgākajām iezīmēm bija nacionālo valstu rašanās un demokrātijas uzplaukums Austrumeiropā. Savukārt LU Latvijas vēstures institūta direktors G. Zemītis runāja par Pirmā pasaules kara postošo ietekmi uz Latvijas demogrāfiju, kas saskatāma vēl mūsdienās. Viņš norādīja: lai pilnīgāk varētu izprast tā laika notikumus, nepieciešams izprast arī emocionālo faktoru, kad mainījās priekšstati par nepieciešamo lojalitāti tai vai citai varai.

Pirmajā plenārsēdē kā pirmais uzstājās A. Stranga, referējot par Krieviju un Franciju un Pirmo pasaules karu. Viņš uzsvēra, ka neviena valsts nevar tikt apsūdzēta, izņemot serbu nacionālo organizāciju, kā noziedznieki. Iesaistīšanās karā tikusi uztverta kā mazākais ļaunums. Aplūkojot sarežģīto situāciju, A. Stranga atzīmēja, ka Krievija bija tā, kas ievadījusi konflikta militarizāciju, sākot mobilizāciju, bet Francija nav izmantojusi iespēju to novērst. L. Zemīte, kas referēja par Pirmā pasaules kara historiogrāfiju, izcēla, ka vēstures pētniecībā ir svarīgi, kurai no lielos vilcienos trim pētnieku paaudzēm pētnieks pieder – pirmajai, kas heroizēja karu, otrajai, kas karu uztvēra kā traģēdiju, jo izpētē svarīgākais ir karavīrs, vai trešajai, kurai izpētes pamatā ir apziņa, ka tā ir bijusi eiropiešu traģēdija un svarīgi ir aplūkot arī kara laika kopīgās iezīmes – kultūras un ikdienas dzīvi. J. Taubergs analizēja vācu skatījumu par Lietuvu Pirmā pasaules kara laikā, kas būtiski neatšķīrās no vācu nostājas šajā laikā arī pret latviešiem.

Otro plenārsēdi atklāja E. Medijainena referāts par ASV izlūkdienesta darbību Baltijas provincēs. Ē. Jēkabsons aplūkoja piecas dažādās ASV misijas Baltijas valstīs, īsi ieskicējot katras misijas īpatnības un lielo nozīmi īpaši humanitārajā jomā. A. Zunda raksturoja sabiedrotu nostājas ģenēzi 1919. gadā, bet I. Feldmanis stāstīja par Latvijas un Vācijas attiecībām 1918. gada beigās – 1919. gada sākumā, izceļot R. fon der Golca lomu vēsturiskajos notikumos. Z. Butkus analizēja Latvijas un Lietuvas attiecības pēc Pirmā pasaules kara beigām, uzsverot Lietuvas atturīgo nostāju attiecībā pret Latviju, ko raksturoja Lietuvas neiejaukšanās bermontiādes laikā.

Tā kā referenti bija mazliet ilgāk dalījušies savās pārdomās par dažādiem vēstures aspektiem, tad K. Kangera referāts par H. fon Štrika afēras atsevišķiem aspek-

tiem tika pārcelts uz trešo plenārsēdi. B. Sokolovs aplūkoja jaunāko Krievijas historiogrāfiju par Baltiju Pirmajā pasaules karā, norādot, ka šī tēma pieminēta pamatā tikai sakarā ar Rietumkrievijas armiju. Savukārt J. Taurēna referāta tēma bija saistīta ar valstiskuma un demokrātijas attīstības problēmām pēc Pirmā pasaules kara Baltijas valstīs. Par 1918.–1920. gada notikumu memuārliteratūras īpatnībām referēja I. Butulis. R. Cerūzis analizēja vācbaltiešu politisko eliti Latvijas Republikas proklamēšanas laikā. Kā pēdējais konferencē uzstājās K. Zariņš, analizējot Baltijas valsts idejas attīstību no 1918. līdz 1919. gadam.

Konferences noslēgumā norisa salīdzinoši īsas diskusijas. Tas kā Latvijas konferenču viens no trūkumiem tika atzīmēts arī šīs konferences darba gaitā, salīdzinot to ar šāda veida organizatoriskiem pasākumiem citās valstīs. Tomēr konferences ir nepieciešamas kontaktu dibināšanā un jaunu projektu veidošanā, kas norisinājās arī plenārsēžu starpākos.

Edvīns Evarts

HANZAS PILSĒTU ARHEOLOGU 10. KONFERENCE TRĀVEMINDĒ

Jau divdesmit gadus katru otro rudeni Libekas arheoloģijas un pieminekļu pārvalde rīko Hanzas pilsētu arheologu kolokvijus (*Lübecker Kolloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum*). Šogad no 17. līdz 20. novembrim 10. tikšanās reize, tāpat kā vienmēr, notika kūrortpilsētā Trāvemindē. Uz to bija ieradušies pilsētu arheologi no Īrijas, Lielbritānijas, Beļģijas, Nīderlandes, Dānijas, Norvēģijas, Zviedrijas, Somijas, Krievijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Šveices, kā arī no 16 Vācijas pilsētām. Baltijas valstis pārstāvēja pieci dalībnieki – Tallinas Universitātes Vēstures institūta direktors Dr. Erki Rusovs (*Russow*), Tartu Universitātes docents Ains Mesalu (*Mäesalu*), Hāpsalu un Lēnemā muzeju vadītājs Antons Perns (*Pärn*), Viļņas arheologs Dr. Lins Girlevičs (*Girlevičius*) un šīs informācijas autore no Rīgas. Tāpat kā vienmēr, Hanzas pilsētu arheologu piedalīšanos kolokvijā finansēja organizatori.

10. kolokvijam tā organizētājs prof. Dr. Manfrēds Glēzers (*Gläser*) bija izvēlējies tēmu “Viduslaiku pilsētu aizsākumi, dibināšana un sākotnējā attīstība”, jau ielūguma vēstulē lūdzot apkopot gan arheoloģiskās izpētes laikā iegūtās liecības, gan arī citos avotos un pētījumos savāktos datus par viduslaiku pilsētas topogrāfisko novietojumu, iepriekšējo vietas apdzīvotību, ziņas par pilsētas dibināšanu un tās izaugsmi pirmo simt gadu laikā. Kolokvija gaitā tika nolasīti 49 referāti. To lielā skaita dēļ nav iespējams detalizēti aplūkot katras prezentētās pilsētas attīstību, tāpēc šajā informācijā tiks pieminēti tikai atsevišķi secinājumi un nozīmīgākās atziņas.

Kolokvijā lielākoties tika aplūkota Hanzas pilsētu sākotnējā vēsture, bet atsevišķi referenti bija arī pilsētu arheologi ārpus šī reģiona. Liela daļa Hanzas pilsētu radušās 12.–13. gadsimtā, un referātos galvenokārt uzmanība bija